

TAKO SMO SE ZDRAVILI PRI NAS

raziskovalna naloga
zgodovinski krožek
OŠ Ivana Skvarče
Zagorje ob Savi

Šolsko leto 1996 / 97

DR. SLAVKO GRUM V ZAGORJU

SODELOVALI SO ČLANI ZGODOVINSKEGA KROŽKA:
A. Maček, G. Koprivšek, G. Cerinšek, T. Zupan., N. Brvar,
T. Brvar, N. Pavlin.

MENTORICI: Milena Zupančič, Ana Renko

Človek mora skoraj res imeti kaj, česar se veseli, posebno če je tako zelo sam. Kako malenkost mora imeti, da čez dan čaka nanjo!

(iz Grumove novele "Matere")

Dr. Harold
Gunn

I. Namen naloge

V Zagorju je šola, ki nosi ime dr. Slavka Gruma. Dijaki srednjih šol spoznavajo Gruma kot dramatika.

Poznajo Zagorjani dr. Gruma tudi kot zdravnika?

Da bi to ugotovili, smo se lotili raziskovalne naloge.

II. Uvod

Slavko Grum se je rodil 2. avgusta leta 1901 v Šmartnem pri Litiji kot predzadnji, tretji otrok očeta Franca in matere Marije Grum, rojene Dolšek. Leta 1906 se je družina Grumovih preselila v Novo mesto, kjer si je oče našel zaposlitev v tamkajšnji tovarni usnja. Tu je mladi Slavko leta 1907 začel obiskovati osnovno šolo. Po končani gimnaziji so ga nagovarjali, naj gre študirat teologijo, sam pa je nihal med medicino, biologijo in filozofijo. Šolanje je nadaljeval na Dunaju, kjer je študiral medicino, za kar je dobival stipendijo. Spomladi leta 1926 je diplomiral. Hotel je ostati na Dunaju, a je dobil obvestilo o očetovi smrti in se je vrnil domov. Decembra je v Ljubljanskih bolnicah nastopil obvezni staž, ki je trajal eno leto. Na lastno željo je ostal tu še kot pomožni zdravnik. Kmalu so ga dodelili v Bolnico za ženske bolezni. Z ginekologije so ga premestili v Bolnico za duševne bolezni na Kodeljevo ter kmalu nato na kirurgijo. Grum se je želel specializirati v ginekologiji, zato je prosil dr. Alojza Zalokarja, ravnatelja Bolnice za ženske bolezni, naj uredi njegovo premestitev nazaj v to ustanovo; Zalokar mu je zameril, da je v eni od novel prelomil zdravniško molčečnost (opisal je intimne težave ene od strežnic), zato mu je prošnjo zavrnil. Dve leti kasneje je odšel v Zagorje, kjer je kot splošni zdravnik deloval vse do smrti leta 1949.

Psihoanaliza, praksa v Bolnici za duševne bolezni na Studencu (1928), izkušnje z mamili in izostren čut za medčloveška razmerja so bistveno opredelili njegova literarna dela, ki jih je v glavnem napisal do leta 1930. Njegovo najbolj znano in priznано delo je **Dogodek v mestu Gogi** (1930), ki velja za najboljšo slovensko ekspresionistično dramo. Slavko Grum je bil razočaran samotar, ki ne verjame v moč duhovnih vrednot, a vendar veruje v soljudi in sočustvuje z njihovim trpljenjem. V svojem literarnem delu je prikazoval samoto izgubljenca v velikem mestu in svet slovenskega malomestnega podeželja, z njegovim životarjenjem izobražencev. Umetnost je Grumu pomenila možnost bega pred resničnostjo. Črtice in novele je pisal izrazito dramatsko in napeto. Velikokrat so mu očitali pretirano naturalističnost in slabo jezikovno izražanje. Zaslužen priznanje je dočakal šele po smrti.

III. Dr. Slavko Grum v Zagorju

Dr. Slavko Grum je prišel v Zagorje kot zdravnik splošne privatne prakse 15. julija 1929.

Center Zagorja okrog župne cerkve

✓ ZAGORJE.TIF

Zagorje je bilo v tem času vas s 166 hišami (1227 prebivalcev). Staro jedro okrog župne cerkve so sestavljale kmečke in obrtniške hiše. Na pobočjih, na desnem bregu Medije ter ob cesti proti železniški postaji so rasle enolične delavske hiše. Do železniške postaje je vozil avtobus, do Zagorja pa se je bilo mogoče pripeljati tudi po banski cesti iz Moravč, Trojan in Trbovelj.

Dr. Slavko Grum je imel stanovanje in ordinacijo v prvem nadstropju Čobalove hiše ob glavni cesti v Zagorju.

✓
HISA.TIF

Čobalova hiša v Zagorju

Ordiniral je vsak dan od 9h - 12h. Sprejel je od šest do osem pacientov. Sodeloval je z dr. Zarnikom. Dr. Tomo Zarnik, zdravnik bratovske skladnice, je služboval v Zagorju do upokojitve. Zaslovel je kot izvrsten porodničar, kirurg in diagnostnik. Njegov naslednik je postal dr. Grum, ki je že prej deloval kot zasebni zdravnik. Vedno več Zagorjanov je prihajalo v njegovo ordinacijo iskat najrazličnejšo pomoč. Že avgusta 1929 je prvič operiral zagnojeno koleno.

✓

Zdravniški instrumentarij

INSTRUMENTARIJ.TIF

Pacientke so bile tudi mlade mamice in nosečnice. Operacije so trajale več ur.

Zdravniški instrumentarij v pomoč porodničarjem
(ves instrumentarij je zapustil Zdravstvenemu domu Zagorje dr. Zarnik)

Zobobole je ponavadi zdravil s puljenjem zob.

S pacienti se je večkrat pošalil: "Za vas je za vse kriv prehlad, v strokovnih knjigah pa o njem piše le na nekaj straneh!"

Hujše primere obolelih ali poškodovanih je pošiljal v izolirnico, rumeno, pritlično stavbo, na samem, na robu zagorske kotline, v Dolenji vasi; kjer so zdravili nalezljive bolezni, in v Bolnico bratovske skladnice v Trbovlje ali v Ljubljano.

Izolirnica v Dolenji vasi

IZOLIRNICA . 7

Bratovska skladnica je bila najstarejša zavarovalna inštitucija. Uvedli so jo leta 1845, ko so se vsi rudarji obvezno zavarovali. Namenjena je bila za pomoč članom in njihovim vdovam - sirotam. Glavna bratovska skladnica je bila v Ljubljani. Leta 1935 je imela 9826 članov.

Glavna bratovska skladnica Ljubljana
Krajevna bratovska skladnica Zagorje o.p.

St. 346/10

Članska knjižica
za
polnopravnega člana
Trampuz Josi

Podpis člana: Zagorje o.p.
due 24. marca 34

Pečat: Predsednik
Kraj. upravn. odbora:
Krajevna bratovska skladnica
v ZAGORJU o.p.

Članska knjižica bratovske skladnice

Prijateljici Joži Debelak se je v pismu leta 1929 pohvalil, da se na podeželju, na kmetih, dobro zasluži, da zna pisati recepte že na pamet in da mu zdravljenje postaja rutina.

MED. UNIV. DR. SLAVKO GRUM,
ZDRAVNIK
ZAGORJE OB SAVI
ORD. OD 9 DO 12

1040 38

Rp.

20 Collyr. aslatr. lutei
20 Rgn. dest. aa 5,0
6
180 85 kapljice ja ovi
8.20
2. - 1 kapalo
10.20
Zagorje, 19. 7. 38.
Dr. p. Jesenšek Pergrin

LEKARNA v ZAGORJU
ob Savi
M. Ph. H. Scheiche M. A. M. F.

RECEPT. TIF

Primer recepta, ki ga je leta 1938 dr. Grum napisal pacientu Jesenšek Pergrinu iz Izlake

Od zdravnika krajevne bratovske skladnice je leta 1939 napredoval v banovinskega zdravnika. Preselil se je h Kokoletovim, kjer mu je gospodinjstvo začela voditi njegova mati.

Kokoletova, danes Dolenčeva hiša v Zagorju

FERDI.TIF

O materi je pisal, da je bila skrbna, toda sebična in gospodovalna. Spremljala ga je k bolnikom na dom. Stari Zagorjani se spominjajo, da je bila sitna in nepotrpežljiva; Če so prišli po lesenih stopnicah v blatnih čevljih, jih je krepko oštela. Prijaznejša je bila do bolnikov, ki so prinašali koline ali druge dobrote. Na sina je bila ponosna, v ljubezni do njega je pretiravala. Zelo ga je spoštovala in ga pred ljudmi vikala. Ker mu je omogočila študij, se je vse življenje čutil njen dolжник. Utrujen od dela je večkrat zaspal s cigareto v rokah. Mama je sedela ob njem. Če je ne bi bilo, bi zagorelo. Sobo so krasile risbe slikarja Vavpotiča, ki so ilustrirale Dogodek v mestu Gogi.

Mama se je vmešavala tudi v njegovo zasebno življenje. Zaljubljen je bil v uslužbenko lekarne Zagorje. Ker se ni mogel rešiti mamine gospodovalnosti, je ljubezen skrival. Kočijaž ga je s pretvezo, da gre na obisk k bolniku,

vozil v oddaljene gostilne, v St. Gotard in na Obrezijo, kjer sta se z ljubico sestajala.

✓

KOČIJA - TIF

Globokarjeva kočija, s katero se je dr. Grum vozil k bolnikom

Po vojni je kupil avto. Najel je inštruktorja, vendar se voziti ni naučil. Do smrti ga je po vsej Sloveniji vozil Matko Kušar.

Dr. Grum in šofer Kušar na Bledu

Bil je mož navad. Vsako jutro je na tešče spil kozarec mrzle vode izpod pipe. Dan za dnem je bil razpet med ordinacijo, obiski na domu, sprehodom do lekarne in večernim obiskom gostilne "Pri Grčarju". Vedno je bil elegantno oblečen, z zdravniško torbo v roki ali pa s sprehajalno palico.

Zdravniška torba iz tistega časa

TORBA.TIF

Ljudi na cesti ali v ordinaciji je pozdravljal tako, da je z desnico segel v roko, z levico pa jih je potrepil po rami.

V gostilni je ponavadi sedel sam. Pred seboj je imel steklenico za pivo, v kateri je bilo vino. Njegov pivski kolega je bil profesor Mavrič iz rudarske šole.

Na njegovem obrazu so bile najbolj izrazite oči. Videle so več, kot bi smele, človeka v dno duše.

Na cesti je bil zamišljen, kot da vedno nekaj razmišlja. Redko se je smejal.

V ordinaciji si je vzel dosti časa za razgovor, tudi s preprostimi ljudmi. Bil je prijazen in prizanesljiv. Če je bil pacient reven, mu kot zasebni zdravnik ni zaračunal pregleda.

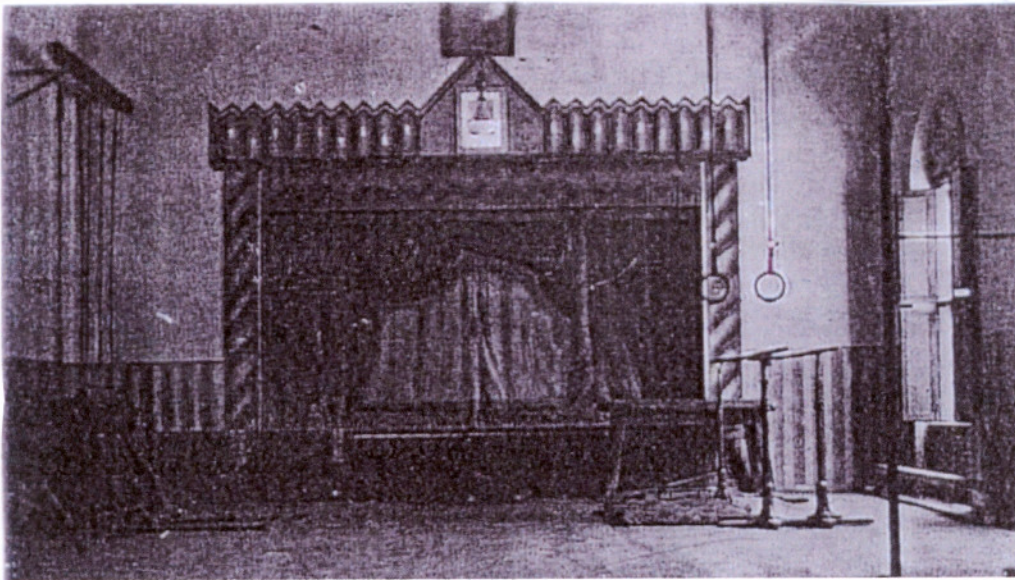
Zagorjani se spominjajo več konkretnih primerov, med katerimi so znani naslednji:

- Dalj časa je zdravil bolnega otroka. Ob obiskih na domu mu je bral dogodivščine o Tarzanu. Ko je otrok ozdravel, mu je prinesel nadaljevanje prigrad o Tarzanu, izrezano iz časopisa Jutro.

- Mlad rudar je prvič iskal pomoč pri zdravniku. Dr. Grum mu je naročil, naj se vrne čez teden dni in prinese na pregled urin. Naslednji teden se je vrnil z veliko "pluco" (steklenico s pletenim ovojem) urina, ki ga je zbiral ves teden. Od takrat naprej ga v Zagorju kličejo Pluca.

- Po vojni se je v Zagorje vrnilo več taboriščnikov. Bili so izčrpani, izstradani. Večina se je hitro opomogla po nasvetu dr. Gruma, naj uživajo le kravje mleko.

Dr. Slavko Grum se politično ni udejstvoval, bil pa je liberalno usmerjen. V Zagorju je bilo že leta 1890 ustanovljeno Sokolsko društvo. Pod njegovim okriljem je delovala dramska skupina. Pripravili so 170 predstav. Delo skupine se je razmahnilo po letu 1910, ko je bil v Zagorju zgrajen eden najlepših sokolskih domov v Sloveniji. Dr. Slavko Grum je bil režiser nekaterih dramskih del.

Del notranjosti velike dvorane - telovadnice z odrom

S prijateljico je hodil na maškaradne in silvestrske pleske, ki so jih organizirali Sokoli.

Sicer pa je bil zelo veliko sam. Uteho je iskal v pijači in drogi.

Kot študent je začel kaditi, kasneje je bil strasten kadilec. Cigareti je dodal še mamila. Najprej jih je zaužil iz radovednosti, kasneje zaradi potrebe. V pismu prijateljici Jožici leta 1929 piše: *“Vso noč sem prečul, kokain, to pot sem dobil pravega, v finih belih kristalčkih. Čudno je: sedajle sem še tako zelo srečen, tako zelo, čez kako uro bom moral že trpeti zaradi tega in si šepčem, da je vredno deset dni trpeti za en sam tak hip.”*

Obdobja dobrega počutja so se menjavala s trpljenjem - z željo po mamilu. Zagorjani niso vedeli, da njihov spoštovani zdravnik poleg alkohola uživa tudi mamila. Njegov šofer ga je presenetil, ko si je dajal injekcijo. Fant ni vedel, kaj

to pomeni, zdravnik pa mu je rekel: "Franci, tega pa ne počni nikoli v življenju!"

Obvezen zdravniški pribor - injekcije

Grum pravi: "Kdor pozna modernega, na sanjah osirotelega človeka, se mora pravzaprav čuditi, da ni še več morfinistov in kokainistov. Prihodnje generacije bodo verjetno posedovale kako mamilo, s katerim jim ne bo treba končati v blaznici."

Čeprav je rad segal po kozarcu vina, je javno opozarjal na škodljivost pitja. V Zagorju je o tem predaval aprila 1937 v Sokolskem domu.

"... V otroški duši nastane zmeda. V šoli ga vzgojijo, kako kvaren je alkohol, kako uničujoče vpliva na zdravje. Doma pa gleda starše in sorodnike, ki vsako najmanjšo slovestnost zalijejo z žganjem.

Hrana je odraz načina življenja in prostora, v katerem se človek giblje, dela. Drvar v Kanadi in oglar v Sloveniji uživata podobno hrano. Alkohol je hrana, toda hrana, ki služi le kot pogonsko sredstvo, ne pa kot gradbeni material. To lahko potrdimo tudi iz naslednjega: hud pijanec ne uživa skoraj nobene jedi več, dolgo časa vzdrži le ob pijači. Če kdaj kaj poje, ne stori tega iz potrebe, temveč le v opravičilo okolici. Če torej alkoholik ne bi mogel nadomeščati hrane, bi človek umrl že v nekaj tednih. Alkohol je lahko le poživilo v izjemnih primerih. Damo ga izčrpanemu telesu le za trenuten, kratek napor. Npr.: hribolazcu, ki tik

Otvoritev Sokolskega doma v Zagorju

pred vrhom obnemore in mu je potreben le še poslednji napor, da doseže svoj cilj.

Druga stran je škodljivost alkohola. Poglavitni učinek alkohola je možganska omama. Alkohol najprej poživi gibalna središča, vodi do razgibanosti, človek postane zgovoren, močan kot lev. Čez čas pa sledi nasprotje temu, ohromitev vseh funkcij, pijancu se začne zapletati jezik, ne ubogajo ga več noge in končno zaspi za mizo ali obleži v cestnem jarku. Organ, ki trpi škodo od alkohola, je želodec. Pijanci dobijo želodčni katar. Najznačilnejša sprememba pa nastane na pijančevi duši. Znana je pijanska surovost, pretepanje žena in otrok, zanemarjanje dela. Alkoholik je pri svojem omizju najboljši, najljubeznivejši družabnik. Ako je umetnik in pesnik, lahko ustvarja velike umetnine, saj je znano, koliko naših pisateljev je bilo vdano pijači. Ni res, da alkoholik ne premore višjih čustev, pri njem nastopa le velika nestanovitnost razpoloženja.

V nekem velemestu sem opazoval pijanca, ki je sredi dvorane delal scene svoji izvoljenki. Ko je bilo dekletu dovolj, mu je obrnila hrbet. Odšel je v stranišče in se hotel obesiti. Ko so ga k sreči pravočasno rešili, se je mirno vrnil v dvorano ter plesal naprej. Tak je v resnici alkoholikov značaj. Tu ni mogoče postaviti neke določene številke in reči, kdor izpije en ali dva litra vina na dan, je kronični alkoholik. Vsaka taka splošna mera bi bila napačna, ker obstajajo velike osebne razlike. In tu se spomnite naših ljubih kmečkih očancev, ki si morajo zjutraj najprej "privezati dušo" s požirkom žganja, preden se podajo na delo. Imamo, recimo, ljudi s tako zvano alkoholno intoleranco, ki ne prenesejo niti najmanjše kapljice alkohola. Nadalje poznamo patološko pijanost.

Tak človek po zaužitju neke mere pijače, ki ni treba, da je posebno velika, lahko popolnoma ponori, ne prepozna več ljudi, dobi privide in v tem stanju napravi različne neumnosti ter zagreši celo zločine. Kot dipsomane označujemo ljudi, ki žive sicer vzdržno, le na neke čase, na vsake kvatre, jih prime strast do pitja. To so sicer pridni in dobri delavci, ki imajo mnogi celo nek značilen odpor do pijače, ko pa se približa njihov čas, postanejo nemirni in slabe volje, izgubijo vsako veselje do dela in le alkohol more zopet vzpostaviti njihovo voljo do življenja. Imamo tudi alkoholno blaznost, delirium tremens, ki pričara bolniku pred oči množico majhnih migetajočih predmetov: bolnik vidi muhe, miši, podgane, z vztrajnostjo trga z odeje uši ter se trudi izpljuniti pajčevino, s katero ima opreden jezik. Upam si trditi, da je pri nas v Sloveniji v drugi polovici življenja, to je po 40. letu, pretežna večina vseh moških vdana alkoholizmu. Tujci vidijo našo domovino kot najbolj zapito, kot deželo, kjer se ob nedeljah opoteka po cesti vse polno pijanih postav. Zato mora biti v bodočnosti prvo naše kulturno delo, delo za iztreznjenje naroda. Alkoholizem ni zadeva posameznika. Boj proti pijačevanju bi morala vzeti v roke celotna družba, to je dežela in država. In le tako bi nam mogel postati alkohol s časom tudi prijatelj, koristnik ter nič več uničevalec. Alkohol bi nam moral biti prihranjen res le za posebne prilike, ko more človek na svoji težki življenjski poti malo popraznovati: poživi mu naj misli, razveseli srce ter polepša gledanje na svet. Kajti brez malo praznikov, brez malo igre in veselja, ne prebije niti najbednejša kreatura...”

Dr. Grum je imel zelo izostren občutek za razmereja med ljudmi. Tudi za današnji čas je zanimivo predavanje o seksualni vzgoji mladine.

“... Prvo in najvažnejše, kar hočem v svoji razpravi povedati, je, da otroku pravočasno razložimo pojave ljubezni, ga vpeljemo v seksualni svet, ne pa da čakamo, da moramo zamujeno popraviti. Učitelj, ki pripravlja mladino za vso drugo stran življenja, tega ne more razlagati, kajti veliki skupini otrok, različnih po značaju in razvoju, se tega z istimi besedami ne sme pripovedovati. Nadalje ni za otroka nikake višje avtoritete, nobene bolj verodostojne osebe na zemji kot sta oče in mati. Na vsako drugo vprašanje vam odgovori otrok, mama je rekla. Mama je rekla, da so lučke na nebu zvezde in mama je rekla, da hodi pes po štirih. Povedali ne boste tega svojemu otroku, ko bo dočakal dvajset let, temveč takrat - ko vas bo vprašal in dasiravno mu bo morebiti šele štiri ali šest let. Nikar se ne zgražajte nad to mojo izjavo, kajti ne predstavljam si tega pouka kot enourno, že vnaprej določeno lekcijo, temveč kot priložnostne opazke, mimogrede izrečene besede. In govorili mu boste vedno njegovim letom primerno. Če ima rad povesti, mu boste povedali povest. Seksualno napetost v telesu mladega človeka je treba sublimirati, napraviti je treba odvodne ventile v obliki živahnega, cel dan izpolnjujočega telesnega in duševnega udejstvovanja...”

Vse življenje je imel velike probleme sam s seboj. Mislil je, da sodi na "Studenc". Cigarete, alkohol, mamila so načenjali njegovo zdravje. Bolj kot kdaj koli prej je potreboval mamo.

Ona ga je tudi rešila, ko je leta 1946 poskušal narediti samomor. Popil je veronal - bel prašek, grenkega okusa, ki je sicer zdravilo proti nespečnosti, v večjih količinah pa je hudo strupen.

Vsa leta službovanja je bila predmet njegovega zanimanja tudi psihiatrija. Poznal je teorijo psihoanalitika Freuda. Zanimiva so njegova razmišljanja o samomoru, objavljena v Zdravstvenem vestniku leta 1928.

"... Samomor sam je patološko dejanje in je pri duševno uravnovešenem posamezniku nemogoč. Življenje je v neprestani borbi za obstanek izoblikovalo povprečnega človeka, ki se uspešno izogiba vsemu, kar mu škodi in sprejema tisto, kar mu je koristno. Vendar v resničnem življenju takšnih povprečnih ljudi ni. Posameznik ni nikoli v vseh svojih funkcijah idealen, normalen, tudi na čustvenem področju ne. Tako v družbi živijo ljudje, ki so na čustvenem področju tako občutljivi, da jih zelo ogrožajo neugodni zunanji vplivi.

Na samomor vplivajo tudi gospodarski in kulturni dejavniki določenega časovnega obdobja: v današnjem času življenje postavlja vedno večje ovire zadovoljiti različne nagone, težnje in potrebe. Najmočnejša nagona pri človeku sta nagona lakote in ljubezni. Ovire, ki jih postavlja naš čas prostemu preživljanju teh nagonov, so ustvarile na eni strani milijonski stradajoči proletarijat, na drugi strani pa še številnejšo armado seksualnih nasprotnikov, kajti cenzure spolnega življenja so v tej dobi še večje od onih, ki regulirajo borbo za kruh. V svetu pa je tudi uničen sistem vrednot. Uničene so vse človekove iluzije: iluzije ljubezni (ljubezen so žleze, z notranjim izločanjem), iluzija boga (namesto njega stoji pred nami matematična formula). Oznaka našega negativizma je smrt poslednje iluzije. Vendar človek za svoje bivanje potrebuje kaj drugega kot samo materialne dobrine - 'dajte mu to...'

Dr. Slavko Grum

Beg iz življenja

Če se razgledamo v statistiki samomora, ugotovimo strahoten porast pobegov iz življenja. Na 100.000 prebivalcev je prišlo n. pr. l. 1875, v Italiji 3,5 samomorov, l. 1905, t. j. 30 let pozneje pa še enkrat toliko, t. j. 6,3. Na Angleškem l. 1875, 6,6, l. 1905, pa 10,3. V Avstriji je v isti dobi zabeležen porast od 10,6 na 17,3, v Franciji od 14,4 na 22,8 in končno na Japonskem od 10,0 na 20,1. Pri tem je opaziti po vseh državah enotno dejstvo, da je samomor v mestih mnogo številnejši nego na kmetih. Tako beleži Nemčija

Dr. Slavko Grum, zdravnik in pisatelj

v mestih nad 10.000 prebivalcev l. 1900, na 100.000 ljudi 25,5 samomorov, na deželi pa 18,7. Francija v isti dobi v mestih 25,2, v provinci 15,7, Italija v mestih 11,3, na kmetih 4,5. Tako moramo takoj pribiti dejstvo, da mora biti samomor v neki vzročni zvezi s kopičenjem ljudi v mestih, z mehanizacijo življenja, z omiko. Tema ne nasprotuje pojav, da je samomor osobito številen med mladimi ljudmi, ki se priselijo s kmetov v mesta. Ob tem zasluţimo, da utegne imeti tu neko ulogo spoznanje, življensko razočaranje. S tem se tudi ujema, da so izmed vseh stanov v tej statistiki najbolj številno zastopani duševni delavci vseh vrst, stanov, ki se jim gmotno razmeroma ne godi slabo, ki so pa v največji meri deležni spoznanja.

Da, spoznanje! Samomor naravnost kaže pot, ki jo hodi razvoj človeškega duha. Divjaki ga skoro ne poznajo, črnci na jugu Zedinjenih držav ameriških vzlic najbednejšim razmeram na plantažah in v bombaževih tvornicah dosežejo komaj 1,9 samomorov na 100.000 prebivalcev, belopolti prebivalci v istih krajih pa 7,6. Ni li to osupljivo?!

Tako spoznamo, da ima samomor nekaj stik z razvojem človeštva, z njegovo modernizacijo. To me je na-

potilo, da sem jel premišljevat, koliko doprinaša doba, sodobnost kot kulturno, socialno in splošno miselnostno okolje k vzročnosti samomora. Ako je dosegel Berlin v l. 1926, že 50,2 samomorov na 100.000 prebivalcev in če pomislimo, da morajo pobegniti iz življenja v prvi vrsti baš tisti ljudje, ki so v največji meri deležni kulturnih pridobitev našega časa, potem mora naš doba sama s svojimi pridobitvami prispevati k omenjenim, vedno številnejšim pobegom v onkraj.

V učnih knjigah psihiatrije (vede o duševnih boleznih) naletimo na samomor pri dveh vrstah bolezenskih pojavov: Enkrat kot brezvezen čin brez predhodnega čustvenega nastrojstva, ki bi bilo kakorkoli v skladu z dejanjem. Drugič pa kot nekaj zmiseln, po logiki obolelega duševnega organa uprav neizbežen čin. Samomorne težnje prve vrste se javljajo v temnih, našemu dušeslovnemu življanju povsem nepristopnih stanjih t. zv. katatonskega stuporja in padavične omračenosti; kot t. zv. impulzivni goni se porajajo v teh stanjih povsem nepričakovano s silovitostjo prvinskih sil ter jim moramo odreči vsaktero, količjakaj umljivo zunanjo vzročnost.

Tako n. pr. srečujete po blaznicah bolnike, ki dan za dnev posejajo na istem prostoru z okorelimi udi in sklonjeno glavjo in z vase zaklenjenim izrazom obličja strmé negibni v nič. Tak človek pa vam zdajci plane iz teške odrevenlosti, povzame svojega bližnjika s pestjo na tla, nato pa ravnodušno, kakor bi opravił svojo južino, zavzame zopet prejšnji prostor in morebiti za mesece iznova popolnoma ohromi. Kajkrat pa tak bolnik, namestu da bi poškodoval svojega tovariša, prizadene samemu sebi najhujšo okvaro; zaleti se z glavjo ob zid ali

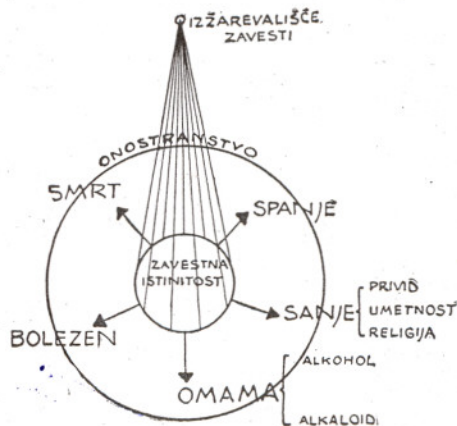
- 120 -

kaj drugega. Neдавно si je neki bolnik v Stenjevcu pri Zagrebu z neko črepijno odprti trebuh in izgrebel z lastnimi prsti nekaj metrov črev, da so se vlačila za njim, ko je stopal po sobi.

Gibalo samomornih teženj pri obolenjih te vrste nam je povsem neznan. Nikakega dohoda nimamo k proučevanju duševnosti teh naših hromih, zamaknjenih bratov. Poznamo pa neko drugo vrsto duševnih obolenj, ki se ob vsej svoji raznolčnosti odlikuje od primera do primera z neko osnovno skupnostjo: s potrtostjo, depresijo. — Kljub vsem raznolčnostim teh obolenj (nevraštenija, ali živčna iz-

ali more pritrirati življenje samo, zunanja vzročnost, okolje človeka do samomora, ne da bi bil dotični tudi duševno bolan? Ali je torej z eno besedo samomor mogoče zgolj zaradi kakega zunanjega vzroka, n. pr. izgube denarja pri igri v Monte Carlu, izgube časti? Da, v poslednji dobi celo niso osamljeni primeri samomorov šolarčkov, ker jih je v šoli pokaral učitelj. Nemci imajo besedo: »Gymnasialstenselbstmord«.

Nekateri pisci, n. pr. Wagner-Jauregg vidijo v slehernem samomoru le izraz za potrtostjo obolele osebnosti. V primerih, ko človek ni nosil svoje bolezni na obrazu, govore o prikritih

Magični krog po begov iz zavesti

črpanost, habitualna potrtost, melanholija) tak bolnik kaj rad izvrši samomor, ker se mu čustveni nastroj potrtosti in brezupja stopnjuje do neznanosti. Vzročnost samomorov pri teh bolnikih je povsem dostopna razčlembi.

To sta torej dve vzročnostni skupini pobegov iz življenja, kakor ju zasledimo v učbenikih psihiatrije. V časnih pa je zapisano: nesrečna ljubezen, brezposelnost, sifilis. Tako pridemo nujno do tega, da se vprašamo,

melanholikih (verkappte Melancholiker). Čeprav ~~zavest~~ niso dečela istega mnenja, moramo vendar označiti samomor sam po sebi kot patološko (bolezensko) dejanje in je pod nekimi pogoji pri duševno polnovredni osebnosti nemogoče. Narava je v neprestani borbi za obstoj vzgojila v človeški vrsti nekaj standardni, t. j. normalni tip, nekega povprečnika, čigar čustveno ranljivost je uglasila tako, da se uspešno izogiba vsemu, kar mu škoduje ter sprejema vse, kar mu ko-

Razmišljanje dr. Gruma o samomoru, objavljen v Zdravniškem vestniku leta 1929

Leta 1949 je Grum hudo zbolel. Odpeljali so ga na operacijo v Ljubljano. Ugotovili so, da je rak tako napredoval, da mu ne morejo pomagati. Počutil se je vedno slabše. V izolirnici so zanj skrbele Marijine sestre, zlasti sestra Silvestra. Tudi župnik Franc Markeš ga je večkrat obiskal. Dajal mu je poguma, da bosta kmalu spet skupaj ob posteljah bolnikov, ki jih bosta tolažila in zdravila.

3. avgusta 1949 je umrl.

V svečanem sprevodu so ga do železniške postaje pospremili mnogi Zagorjani. Pokopali so ga v Novem mestu.

Spominska plošča na Dolančevi hiši

PLOŠČA.TIF

VIRI IN LITERATURA:

1. KRAJEVNI LEKSIKON DRAVSKE BANOVINE, LJUBLJANA 1937
2. JANKO OROŽEN: ZGODOVINA ZAGORJA OB SAVI, 1980
3. SLAVKO GRUM: GOGA, ZALOŽBA OBZORJA, MARIBOR 1957
4. SLAVKO GRUM: ZBRANO DELO (DRUGA KNJIGA), LJUBLJANA 1976
5. SPOMENICA ZAGORSKEGA SOKOLA, ZAGORJE 1940
6. ČASOPISNI ČLANKI:
 - SEKSUALNA VZGOJA MLADINE (MESEČNIK NOVI ČAS, MAREC 1928)
 - RESNICA O ALKOHOLU (VODNIKOVA PRATIKA, 1940)
 - SAMOMOR (ZDRAVNIŠKI VESTNIK, JANUAR 1929)
7. USTNI VIRI

Sredi nenakega dela, izbičano noiamernega
trpljenja je pranehalo biti najplemonitejše srce
našega milega, predragega

Dr. S l a v k a G R U M A

zdravnika

Izmučeno telo počiva v hiši žalosti v
Z a g o r j u ob Savi. Prepeljeno ga v petek
5. t.m. v Novo mesto, Trdinova 4. od koder bo
pogreb isti dan ob 5^h popoldne na Šmihelsko
pokopališče.

Novo mesto 4. avgusta 1949.

Marija G r u m, mama
Marija Klemenčič, Olga Kledc, sestre,
Zinka, nevesta, Tone Kledc, svak,
Marija, Milena, Sonja, Vidka, nečakinje
in ostalo sorodstvo.